

Agnes Wold: Pälsallergi är bara nys

Att leva med djur ökar inte risken för allergi, tvärtom. Det mest allergiskyddande vi vet är en barndom på en bondgård med kor.

Att ha husdjur, särskilt hund, är troligen förknippat med minskad risk för hjärt-/kärlsjukdom. Studier visar att hundägare är mer fysiskt aktiva, har lägre blodtryck och oftare överlever en hjärtinfarkt än andra. Men studierna är för få för att man ska vara säker.

Hjärt-/kärlsjukdomarna är vår vanligaste dödsorsak. Enorma summor läggs ned på att förebygga och behandla dem. Så varför gör man inga stora, välkontrollerade studier på den lovande hundeffekten?

Sjukvården betraktar djur med misstänksamhet. Runt förra sekelskiftet lanserades hygien som motåtgärd mot de infektionssjukdomar som då skördade så många liv. Hygien betyder »hälsofrämjande åtgärder«, men kom mest att tolkas som ett idogt skurande och vädrande. Man trodde nämligen att sjukdomsframkallande bakterier låg och lurade i dammet. Sjukvården utvecklade en vurm för kala, blanka ytor. De lurviga djuren påminde förmodligen om ett tidigare, primitivt och osnyggt liv i bondesamhället. Utan rättgång dömdes de som ohygieniska.

Misstänksamheten illustreras av de generationer av hundbitna barn som suttit och gråtit på akuten i väntan på stelkrampssprutan. Men hunden har inga stelkrampsbakterier i munnen. De finns i jorden. Det är lantarbetaren som får jord i ett djupt sår som kan behöva en ny dos stelkrampsvaccin. Ett hundbett kan förstås bli infekterat, men inte oftare än ett bett av en människa. Och då rör det sig om munbakterier som behandlas med penicillin, inte med stelkrampsvaccin.

På 1900-talet hade infektionssjukdomarna minskat drastiskt tack vare vattenledningar, avlopp och bättre levnadsstandard. Men nu uppträdde en ny sjukdom: allergin. Allergi innebär att ett felprogrammerat immunsystem angriper ofarliga ämnen i omgivningen, så kallade allergener. Allergenerna är oftast proteiner från växter eller djur som vi får i oss via maten eller luften. Allergier ökar i rika välordnade samhällen när infektionerna minskar, kanske för att exponeringen för allt färre mikroorganismer gör att immunsystemet inte får den rätta träningen.

Nu varnade sjukvården för att barnen kunde bli allergiska om man hade djur hemma. Katternas och hundarnas lurvighet sågs som själva problemet, vilket visas av lanseringen av det egendomliga begreppet »pälsdjursallergi«. Pälsdjur betydde ju, och betyder fortfarande, djur som man jagar eller föder upp för pälsens skull. Såsom räv, sobel och mink. Katter och hundar har man för sällskap, inte för pälsen.

Begreppet pälsdjursallergi har fått olyckliga konsekvenser. Det får oss att tro att immunsystemet reagerar mot djurens päls. Men en hundallergiker reagerar mot proteiner i hundens blod. De kan läcka ut via saliven och en del fastnar nog i pälsen. Men nakna katter och hundar är inte bättre ur allergisynpunkt och pälsens beskaffenhet gör varken till eller från.

Framför allt klumpar begreppet »pälsdjursallergi« ihop allergier mot olika djurslag och därmed skilda allergener. Den som är allergisk mot katt behöver inte alls vara allergisk mot hund, liksom den som är allergisk mot ägg därmed inte är allergisk mot fisk. Visst kan man vara allergisk mot både ägg och katt och fisk samtidigt, men det ena följer inte av det andra. Många fler är allergiska mot katter än mot hundar. Kattallergiker behöver inte undvika hundar, vilket P-ordet får dem att tro.

Allergi mot hund är relativt ovanligt men många tror att de är allergiska för att de genomgått ett »allergitest« och reagerat mot hund. Men dessa tester mäter inte alls allergi. De visar om man har IgE-antikroppar i blodet mot ett eller flera allergener, vilket kallas sensibilisering. Sådana tester kan ingå i en allergiutredning, men allergi betyder att man får symtom när man utsätts för allergenet i fråga. Det är mycket vanligt att vara sensibiliserad mot något allergen utan att vara allergisk. I sådant fall finns ingen orsak att undvika allergenet. Ingen har visat att det är bra att undvika hundar om man bara är sensibiliserad, men inte allergisk, mot hund.

Att leva med djur ökar inte risken för allergi, tvärtom. Det mest allergiskyddande vi vet är en barndom på en bondgård med kor. Och barn som vuxit upp med katt eller hund är mindre ofta allergiska än barn från djurfria hem. Vad detta beror på vet vi inte. Men det vore på tiden att sjukvården slöt fred med djuren. I stället bör man ta reda på mer om hur djuren kan hjälpa oss att förebygga och behandla sjukdomar. Om de rentav är hälsobringande, alltså hygieniska.

Texten publicerades i Fokus nr 20 den 20 maj 2016

Textförfattare:

Agnes Wold

debattör

professor i klinisk bakteriologi vid Göteborgs universitet